

Regeringens budgetproposition 2016 ur ett studentperspektiv

Sveriges förenade studentkårer granskar regeringens budget.

SFS
Sveriges förenade studentkårer

Innehåll

1. Högskoleutbildning och forskning	2
14 600 utbildningsplatser i högskolan till 2019	2
Kvalitetssatsningar till vissa utbildningar	3
Kvalitetsbaserad resurstilldelning tas bort.....	4
Medel till jämställdhetsintegrering	5
Studentinflytandets förutsättningar ska noggrant följas.....	5
Anslag till forskning och forskarutbildning	6
2. Förutsättningar för studier.....	6
Satsningar på ökat byggande	6
Höjning av grundnivån i föräldraförsäkringen	7
3. Validering och kompletterande utbildning	8
Satsning på kompletterande utbildning för personer med utländsk utbildning.....	8
Ökat anslag för validering av utländsk utbildning och bedömning av reell kompetens	8
4. Komvux, yrkeshögskola och folkhögskola	9
Fler utbildningsplatser i yrkeshögskolan	9
Rätt att läsa in behörighet på komvux	9
Fler platser inom yrkesvux	9
Ökade medel till folkhögskolan.....	9
5. Förslag som SFS saknar i budgetpropositionen	10
Inga förslag om studenters sjukförsäkring.....	10
Ingen höjning av bidragsdelen i studiemedlet	10

1. Högskoleutbildning och forskning

14 600 utbildningsplatser i högskolan till 2019

Regeringen föreslår att utöka antalet platser i högskolan. I vårbudgeten föreslogs 14 000 nya platser till 2018 och nu föreslås 14 600 utbildningsplatser till 2019. Flest platser fördelas till förskolläraryrket och lärarutbildningen och sjuksköterske-, barnmorske- och specialistsjuksköterskeutbildningen. Universitetet och högskolorna får också möjlighet att bygga ut utbildningar som är angelägna utifrån studenternas efterfrågan och arbetsmarknadens behov. (Område 16 s. 198).

Vad tycker SFS?

Satsningar på kvalitet och ett ökat självbestämmande för lärosätena är viktiga förutsättningar för att högskolan ska byggas ut på ett ansvarsfullt sätt. I höstbudgeten görs tyvärr inga betydande kvalitetssatsningar, men regeringen utlovar ändå något fler utbildningsplatser än i vårbudgeten.

Utbildningsplatserna i höstbudgeten är till stor del koncentrerade till ett begränsat antal utbildningar. Det är synd att regeringen väljer att använda sin rätt att påverka högskolans utbildningsutbud till att bygga ut utbildningar som ofta har relativt få sökande. Därmed använder regeringen indirekt högskolan för att styra studenters livsval. Istället bör studenternas efterfrågan få en större påverkan på utbildningsutbudet. Därför borde det utbud som regeringen lämnar för lärosäten att själva bestämma över utvidgas. SFS förstår att utbildningar inom bristyrken är viktiga, men regeringens fokus borde istället ligga på att göra utbildningarna attraktiva så att studenterna självmant väljer dem.

För SFS är några principer särskilt viktiga när det gäller utbud och fördelning av utbildningsplatser:

Det totala antalet utbildningsplatser inom högre utbildning bör motsvara antalet kvalificerade sökande. Det betyder att alla som vill ska få en studieplats, men inte garanteras sitt förstahandsval.

Det ska finnas en mångfald i utbildningsutbudet. Utbildningens kvalitet ligger i dess användbarhet för studenten och studenter har olika syften och mål med sin utbildning. Därför är det viktigt att det finns ett varierat utbildningsutbud, såväl när det gäller program och fristående kurser som ämnesområden. En mångfald i utbildningsutbudet bidrar till livslångt lärande och breddad rekrytering

Ett varierat utbildningsutbud ska finnas i hela landet. För att alla människor ska ha möjlighet till ett fritt utbildningsval måste lärosäten samverka för att ge så god regional tillgång till alla utbildningar som möjligt. Studenternas efterfrågan på utbildningar bör styra utbildningsutbudet.

I budgeten föreslår regeringen även att alla ska ha rätt att läsa in grundläggande behörighet och särskild behörighet till högskolan via

komvux (se punkt Komvux, yrkeshögskola, folkhögskola). Reformen kommer inom några år troligtvis att leda till att fler söker sig till högre studier och att högskolan måste byggas ut ytterligare. Till dess måste betydande kvalitetssatsningar sjösättas.

Kvalitetssatsningar till vissa utbildningar

Regeringen föreslår att 250 miljoner avsätts för att bidra till ökad kvalitet i utbildningar inom humaniora, teologi, juridik och samhällsvetenskap samt lärar- och förskolläraryt utbildningen och verksamhetsförlagd utbildning. Samma summa beräknas tillföras utbildningarna under 2017 och 2018. (Område 16 s. 199)

Vad tycker SFS?

Redan i vårpropositionen satsade regeringen 125 miljoner och aviserade samtidigt det ökade anslaget på 250 miljoner under 2016. Ytterligare kvalitetssatsningar görs därmed inte i budgeten för 2016 och de satsningar som görs upphör dessutom efter 2018. Det finns stora brister när det gäller kvaliteten i högre utbildning.

Enligt Sveriges universitets- och högskoleförbund är urholkningen nu över 7 miljarder för 2015.

Det beror på att den pedagogiska utvecklingen inte premieras, men också på hur resurser till utbildning fördelas samt att högskolorna från början är kraftigt underfinansierade. Regeringens satsning är för liten för att göra riktig skillnad. Dessutom behövs kvalitetsåtgärder inte bara inom utbildningsområden som humaniora, samhällsvetenskap, juridik, teologi och förskolläro- och lärarutbildningen, det behövs inom all utbildning. De utbildningar som inte ingår i regeringens kvalitetsåtgärder fortsätter gå back.

Som dagens system för tilldelning av resurser är konstruerat försvinner pengar från högskolan varje år eftersom resurserna inte räknas upp i samma takt som kostnaderna. Samtidigt minskas anslagen varje år med ett så kallat produktivitetsavdrag som ska vara ett incitament för att effektivisera verksamheten. SFS anser att systemet måste göras om så att ersättningen för utbildning bättre motsvarar utbildningens faktiska kostnader. En sådan åtgärd är att göra resurstilldelningen deltagarbaserad istället för prestationsbaserad. Det innebär att lärosätena istället får ersättning per student och inte per godkänd student. En annan åtgärd är att ersättningsbeloppen baseras på vad en utbildning faktiskt kostar, i form av exempelvis löner, lokaler, utrustning och material.

Att hantera problemen med högskolans sjunkande finansiering enbart med tillfälliga kvalitetsåtgärder är oseriöst och otillräckligt. Istället behöver regeringen presentera en plan för hur högskolan på sikt ska ta sig ur underfinansieringen och ha tillräckliga resurser till alla utbildningar.

Kvalitetsbaserad resurstilldelning tas bort

Regeringen föreslår att den kvalitetsbaserade resurstilldelningen till högskolan tas bort. Medlen kommer att återföras till högskolorna genom regleringsbrev. (Område 16 s. 199).

Vad tycker SFS?

SFS välkomnar att regeringen i budgeten bekräftar förslaget om att ta bort den kvalitetsbaserade resurstilldelningen ur kvalitetsåtgärdsystemet. Resurstilldelningen bör styras utifrån behov och kvaliteten på utbildningen ska inte påverka möjligheten att göra den bättre. Därför har SFS varit starkt kritiska mot det nuvarande systemet där utbildningar som bedöms ha högsta kvalitet tilldelas en extra kvalitetspeng. Resurser är till för att möjliggöra utbildning. Kvalitetsbaserad resurstilldelning leder till att studenter drabbas dubbelt när utbildningar håller låg kvalitet.

Medel till jämställdhetsintegrering

Regeringen föreslår att 5 miljoner avsätts årligen 2016-2019 för att stödja jämställdhetsintegrering i universitets- och högskolornas verksamheter. Regeringen avser att ge Göteborgs universitet, där Nationella sekretariatet för genusforskning finns, i uppdrag att fungera som stödfunktion för lärosätena i arbetet i likhet med det uppdrag som tidigare lämnats inom ramen för utvecklingsprogrammet för jämställdhetsintegrering i statliga myndigheter (U2014/7490/JÄM). (Område 16 s. 203).

Vad tycker SFS?

Jämställdhet och likabehandling i högskolan är ett viktigt område och det är välkommet att regeringen satsar på att högskolornas och universitetens verksamheter verkligen jämställdhetsintegreras. Jämställdhetsintegrering har varit regeringens strategi för att uppnå jämställdhet sedan 1994 och nu tio år senare verkar det finnas en ambition om att även lärosätena ska vara delaktiga i strategin. De normer som styr i processer och beslut måste granskas och ifrågasättas. Det måste finnas strategier för att bekämpa exkluderande strukturer inom akademien. För oss studenter är det viktigt att fortsätta arbeta med breddad rekrytering, bemötande och en inkluderande studie- och arbetsmiljö. Det är också självklart att den pedagogiska utvecklingen ska vara fortlöpande och alltid genomsyras av ett genusperspektiv.

Studentinflytandets förutsättningar ska noggrant följas

Regeringen avser att noggrant följa utvecklingen av studentinflytandets förutsättningar i och med kårobligatoriets avskaffande 2010. (Område 16 s. 200).

Vad tycker SFS?

Det är anmärkningsvärt att konsekvenserna av kårobligatoriets avskaffande inte har utretts. När en reform genomförs bör resultatet följas upp. Därför behöver en statlig utredning om studentkårernas oberoende genomföras omgående.

Studentinflytande på grund-, avancerad och forskarnivå är viktigt för utbildningens kvalitet. För att studentinflytandet ska fungera väl krävs demokratiskt styrda studentkårer som är organisatoriskt självständiga gentemot lärosäte, beslutsfattare och samhället i övrigt. Studentkårerna ska även i största möjliga mån garanteras ekonomiskt oberoende. En undersökning som SFS gjort bland sina medlemskårer visar att många studentkårer upplever att deras situation har blivit mer osäker efter kårobligatoriets avskaffande 2010. Det gäller till exempel finansiering, legitimitet och oberoende gentemot sitt lärosäte. Det är få studentkårer vars verksamhet endast kan finansieras av statsanslag. De flesta är i

behov av ytterligare resurser från sitt lärosäte eller andra aktörer, vilket riskerar att missgynna studentkårernas förmåga att verka för studenternas bästa. Snart är det återigen dags för kårerna att ansöka om kårstatus i ett system som inte har stabiliserats eller kvalitetssäkrats.

Anslag till forskning och forskarutbildning

Det totala statliga anslaget till forskning och innovation föreslås öka med totalt 940 miljoner för 2016. Det är i enlighet med 2012 års proposition "Forskning och innovation". I enlighet med forskningspropositionen ökar därmed forskningsanslaget med 300 miljoner för 2016.

Regeringen föreslår dock en ny fördelningsmodell för anslaget. Alla lärosäten som ingår i resursfördelningsmodellen garanteras minst 5 miljoner kronor i ökade anslag till forskning och forskarutbildning när resultatet av omfördelning och fördelning av nya medel slås samman. (Område 16 s. 206).

Vad tycker SFS?

Regeringen vill ändra fördelningsmodellen för de 300 miljoner som går till forskning och forskarutbildning så att högskolor och nya universitet gynnas. Det är bra eftersom det på så sätt skapas en ökad balans mellan forskning och utbildning på de lärosäten där utbildningen dominerar i verksamheten. Det kommer förhoppningsvis leda till ökad forskningsanknytning i utbildningen.

SFS har länge efterfrågat en sammanhållen politik för akademiens två uppdrag - utbildning och forskning. Utbildning och forskning är varandras förutsättningar. Därför behövs forskning inom de områden där utbildning sker och vice versa. Att regeringen satsar på att stärka forskningsuppdraget på lärosäten som är utbildningsfokuserade är därför bra. Vi vill dock se motsvarande satsningar på utbildning på lärosäten där forskning dominerar. Fördelningen av forskningsmedel måste i större utsträckning ta hänsyn till utbildningens behov.

2. Förutsättningar för studier

Satsningar på ökat byggande

För att främja bostadsbyggande införs ett stimuleringspaket på totalt 5,5 miljarder under 2016. Av de 5,5 miljarderna är 300 miljoner öronmärkta till att snabba på byggande av studentbostäder. I stimuleringspaketet ingår dessutom 1,9 miljarder i investeringsstöd för byggande av små, energismarta hyreslägenheter med rimlig hyra. Investeringsstödet kommer sedan att utökas till 3,2 miljarder årligen. Under 2016 satsar regeringen även 1,85 miljarder i byggbonus till

kommuner som bidrar till ökat byggande samt 300 miljoner till sanering av mark där det sedan byggs bostäder. (Område 18 s.40, 50-51).

Vad tycker SFS?

Det är glädjande att regeringen satsar på fler bostäder. Att regeringen genom ett investeringsstöd väljer att prioritera byggnation av små, klimatsmarta hyresrätter till rimliga hyror är mycket välkommet. Satsningar på byggbonus till kommuner kommer förhoppningsvis leda till att kommunerna tar större ansvar för bostadsförsörjningen. Men, de 300 miljoner som är öronmärkta till att snabba på byggandet av bostäder för studenter kommer knappast att göra någon stor skillnad. Behovet enligt Studentbostadsföretagen är 20 000 nya bostäder. Miljöpartiet lovade innan valet 10 000 nya bostäder för studenter. SFS hoppas att de samlade investeringarna kommer att föra oss närmare det målet.

Vi har olyckligtvis hamnat i en situation där studenter idag tvingas hoppa av studier för att de inte hittar en bostad under första terminen. Det har skapat en situation där studenters utbildningsval styrs av bostadsmarknaden. För SFS är det tydligt att utbildningspolitiken och bostadspolitikerna måste börja samordnas. Det behövs exempelvis en aktiv dialog mellan lärosäten och kommunerna. En trygg boendesituation är avgörande för att studenter ska söka sig till högre utbildning. Boendesituationen är också avgörande för studenters möjlighet att genomgå och slutföra sina studier. För att högre studier ska vara en reell möjlighet för alla krävs att det finns ett varierat utbud av bostäder anpassat efter studenter med olika behov. Studenter ska kunna leva på endast studiemedel och hyror måste anpassas därefter. Eftersom studenter har samma behov som andra i samhället kan de inte förväntas bo sämre. Det är därför en självklarhet att bostäder för studenter ska uppfylla samma krav på standard och tillgänglighet som andra bostäder.

Höjning av grundnivån i föräldraförsäkringen

Grundnivån i föräldraförsäkringen höjs från 225 kronor till 250 kronor per dag från den 1 januari 2016. Höjningen stärker framförallt hushåll med låga inkomster, föräldrar som inte hunnit etablera sig på arbetsmarknaden eller av andra anledningar inte uppfyller kraven för att få föräldrapenning på sjukpenningnivå. (Område 12 s. 27).

Vad tycker SFS?

Studenter är en av de grupper där många inte uppfyller kraven för att få föräldrapenning på sjukpenningnivå. En höjning av grundnivån i föräldraförsäkringen kommer därför förbättra situationen för de studenter som har barn.

Trygghetssystemen är tyvärr inte anpassade efter studenter och det gäller även föräldraförsäkringen. Ungefär en femtedel av Sveriges

studenter har barn och en del väljer även att bilda familj under tiden de studerar. Det borde vara en självklarhet att studenter ska kunna skaffa barn under sin utbildningstid utan att behöva oroa sig för hur ekonomin ska gå ihop. Den bästa lösningen vore om studier kunde utgöra grund för att kvalificera sig till föräldraförsäkringen och att studenter ska ges föräldrapenning motsvarande studiemedelsbeloppet. Studenter är en ekonomiskt utsatt grupp och i synnerhet studenter med barn. Det är därför också angeläget att förbättra studenters ekonomiska situation vid föräldraskap generellt. En höjning av bidragsdelen i studiemedlet hade varit en åtgärd eller att Socialdemokraterna införlivat sitt vallöfte om en höjning av barnbidraget.

3. Validering och kompletterande utbildning

Satsning på kompletterande utbildning för personer med utländsk utbildning

Regeringen föreslår en satsning på ytterligare 25 miljoner kronor år 2016 på kompletterande utbildning för personer med avslutad utländsk utbildning som motsvarar en svensk högskoleutbildning. Satsningen beräknas sedan öka kraftigt till 340 miljoner år 2019. (Område 16 s. 202).

Ökat anslag för validering av utländsk utbildning och bedömning av reell kompetens

Universitets- och högskolerådet föreslås att under 2016 få ökat anslag på 8 miljoner kronor för bedömning av utländsk utbildning. Dessutom avser regeringen att föreslå en tillfällig satsning på validering genom att universitet och högskolor får medel för att utveckla effektivare bedömningar av reell kompetens under 2016-2018. Satsningen uppgår till 30 miljoner per år. (Område 16 s. 201-202).

Vad tycker SFS?

Det är glädjande att regeringen satsar på att skapa en effektivare process för validering och komplettering av utländska utbildningar. Det är viktigt att de föreslagna åtgärderna samordnas och att bedömningarna görs på ett rättssäkert och effektivt sätt.

Idag tar det lång tid för inflyttade akademiker att etablera sig. Det är viktigt att Sverige tar tillvara på den kompetens som tillförs vårt land och att alla som bor i Sverige får ett yrke som motsvarar ens kvalifikationer. Kompletterande utbildning och validering är viktigt för integreringen av den enskilde, men även för den svenska arbetsmarknaden. Som nyinflyttad till Sverige ska det också vara möjligt att studera eller vidareutbilda sig på högskola eller universitet.

4. Komvux, yrkeshögskola och folkhögskola

Fler utbildningsplatser i yrkeshögskolan

150 miljoner kronor avsätts under nästa år för att finansiera motsvarande 2 500 utbildningsplatser i yrkeshögskolan. Följande år utökas satsningen till 360 miljoner kronor, motsvarande 6 000 utbildningsplatser. Det är en ökning av antalet utbildningsplatser med drygt tjugo procent. Tillskottet i höstens budget är en del av regeringens nya kunskapslyft och innebär att yrkeshögskolan får medel för över 30 000 permanenta utbildningsplatser när reformen är helt genomförd. (Område 16 s. 194)

Rätt att läsa in behörighet på komvux

Regeringen föreslår att rätt till komvux på gymnasial nivå införs från och med 2017. Det innebär en rätt för vuxna till utbildning som leder till grundläggande behörighet till högskolestudier och motsvarande behörighet till yrkeshögskolan samt särskild behörighet till högskolestudier. Kostnaden för förslaget beräknas till 537 miljoner kronor från och med 2017. (Område 16 s. 192).

Fler platser inom yrkesvux

Fler utbildningsplatser inom yrkesvux. Regeringen föreslår att 217,5 miljoner kronor, motsvarande 4 350 nya helårsplatser inom yrkesvux, avsätts för yrkesvux för 2016 och beräknar 250 miljoner kronor motsvarande 5 000 helårsplatser fr.o.m. 2017. (Områden 16 s. 193).

Ökade medel till folkhögskolan

Folkhögskolans allmänna och särskilda kurs föreslås utökas med 1000 platser årligen från 2016. Regeringen förelår även medel för 1000 platser årligen på studiemotiverande folkhögskolekurs samt 1 000 platser på yrkesutbildning för långtidsarbetslösa. (Område 17 s. 48-49).

Vad tycker SFS?

Högre utbildning ska vara tillgängligt för alla och det är en självklarhet att alla som vill ska kunna läsa in högskolebehörighet och behörighet till yrkeshögskolan. Därför är det mycket glädjande att regeringen föreslår en satsning som ger alla rätt att läsa in högskolebehörighet på komvux och att fler platser tillförs folkhögskolans allmänna program.

Alla som vill ska också ha möjlighet att läsa vidare efter gymnasiet oavsett om det är inom högskola, yrkeshögskola, yrkesvux, komvux eller folkhögskola. Ett varierande utbildningsutbud efter grund- och gymnasieskolan ger fler personer möjlighet att hitta en sysselsättning de

trivs med och skaffa sig den kompetens som arbetslivet efterfrågar. Ett brett utbud av utbildningar gynnar också det livslånga lärandet och gör det möjligt för personer att vidareutbilda eller omskola sig senare i livet.

Att regeringen satsar på att bygga ut yrkeshögskolan med fler permanenta platser är bra. Det skapar en långsiktighet som tidigare saknats i yrkeshögskolan eftersom utbildningarna är till för att möta arbetsmarknadens behov. Fler permanenta platser skapar förutsättningar för ett mer stabil utbildningsform. Det är tydligt att regeringens utbildningssatsningar främst sker inom yrkeshögskolan. De platser som utlovas är nämligen sex gånger fler, 30 000 utbildningsplatser istället för 5 000 utbildningsplatser, än vad Socialdemokraterna utlovade innan valet förra året. En utbyggnad av yrkeshögskolan ställer dock krav på ett fungerande studerandeflytande, något som idag inte finns inom denna utbildningsform. SFS vill därför se satsningar på att bygga upp en struktur för att säkerställa ett fungerande studerandeflytande i yrkeshögskolan. Studerandeflytandet måste även stärkas inom komvux, yrkesvux och folkhögskolan.

5. Förslag som SFS saknar i budgetpropositionen

Inga förslag om studenters sjukförsäkring

Viktiga förslag om studenters sjukförsäkring saknas i budgeten. Under flera år har SFS drivit frågan om studenters sjukförsäkring och visat på stora brister i trygghetssystemen för studenter. I augusti i år lämnade vi våra synpunkter på den parlamentariska socialförsäkringsutredningen (PSFU). SFS framförde bland annat krav på att sjukförsäkringen för studenter bör kopplas till studier och inte till studiemedlet, att studenter ska kunna vara sjukskrivna på deltid, att antalet karensdagar för studenter ska sänkas från 30 dagar till 7 dagar samt att det ska finnas en fungerande rehabiliteringsprocess för studenter. Regeringen har tidigare visat stöd för SFS förslag om studenters sjukförsäkring och det hade varit ett bra tillfälle att i samband med budgeten visa att de tar studenters situation på allvar. Exempelvis att regeringen gjort samma satsning på studenthälsorna som de gör på elevhälsorna. Regeringen satsar 280 miljoner för att minska psykisk ohälsa bland barn och vuxna under 30 års ålder. SFS hoppas att en del av de pengarna kommer att gå till utveckling av studenthälsornas verksamhet.

Ingen höjning av bidragsdelen i studiemedlet

Under valrörelsen utlovades en höjning av bidragsdelen i studiemedlet. I budgetpropositionen uteblev höjningen. För studenter innebär det en fortsatt ekonomiskt ansträngd situation. Sänkningen av prisbasbeloppet kommer i praktiken också innebära att studenter får mindre i plånboken

efter nyår eftersom bidragsdelen i studiemedlet baseras på prisbasbeloppet.

SFS är mycket oroad över den utveckling vi ser där en allt större del av den ekonomiska risken läggs över på studenten. Förra året höjdes lånedelen i studiemedlet med 1 000 kronor. Höjningen har lett till att obalansen mellan lån och bidrag i studiemedlet ökat ytterligare. På fem år har vissa studenters skuldbörda växt med en fjärdedel. En ökad skuldbörda är inte minst problematisk för personer från studieovana hem eftersom de ofta är mer beroende av studiemedlet för att kunna studera och mer oroliga för att skuldsätta sig¹. En ökad lånedel i studiemedlet kan med andra ord få negativa konsekvenser för den breddade rekryteringen till högre utbildning.

¹ CSN (2014). *Skilda förutsättningar. En analys av studier, studieekonomi och hälsa utifrån föräldrars utbildningsbakgrund.*